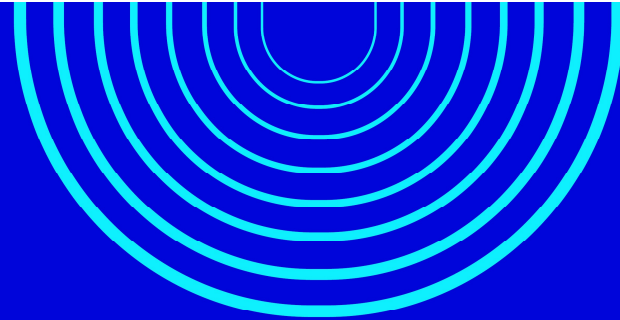

**fundacja
rozwoju dzieci**

im. Jana Amosa Komeńskiego

Podnoszenie jakości doświadczeń dzieci do lat 3 w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna

Podstawy pracy nad standardami jakości

- **Zalecenie Rady Europy z dnia 22 maja 2019 r.** w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (2019/C 189/02) oraz **Unijne ramy jakości wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi**
- **Ustawa o opiece nad dziećmi do lat 3** i inne dokumenty regulujące pracę instytucji opieki
- **Aktualna wiedza wynikająca z badań**
- **Doświadczenie FRD** w pracy nad standardami jakości („Jakość od początku” 2019 r.)
- **Umowa między MRPiPS a FRD** z dn. 22.11.2023 aneks 22 marca 2024r. na stworzenie podręcznika składającego się z czterech części:
  1. Opis standardów
  2. Narzędzi do monitoringu i ewaluacji
  3. Przewodnika dla podmiotów zarządzających instytucjami opieki zawierający wzory wszystkich procedur i polityki w zakresie minimalnych standardów jakości
  4. Planów opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnych dla różnych grup wiekowych

Zalecenie Rady Europy z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (2019/C 189/02) pkt 9

Zarówno osoby odpowiedzialne za wyznaczanie kierunków polityki, jak i naukowcy uznają, że to we wczesnych latach życia dzieci zdobywają podstawy i umiejętność uczenia się przez całe życie. Uczenie się jest procesem stopniowym; zbudowanie silnych podstaw we wczesnych latach życia jest warunkiem wstępnym rozwoju wyższego poziomu kompetencji i powodzenia w nauce, a także jest kluczowe dla zdrowia i dobrostanu dzieci. Wczesną edukację i opiekę nad dzieckiem należy zatem uznać za fundament systemów kształcenia i szkolenia oraz za integralną część ciągłości procesu edukacyjnego.

Inwestowanie we wczesną edukację i opiekę nad dzieckiem stanowi dobrą inwestycję jedynie wówczas, gdy usługi te charakteryzują się wysoką jakością i dostępnością, są przystępne cenowo oraz sprzyjają włączeniu. Dowody pokazują, że jedynie wysokiej jakości usługi wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przynoszą korzyści; usługi niskiej jakości mają znaczny negatywny wpływ na dzieci i na całe społeczeństwo. Konieczne jest, aby wprowadzając środki z zakresu polityki i wdrażając reformy, kwestie dotyczące jakości traktować priorytetowo.

Uczestnicy systemu - trzy obszary standardów

dzieci

personel

rodzice

I.
OBSZAR
PRACY Z DZIEĆMI

II.
OBSZAR
PRACY PERSONELU

III.
OBSZAR
WSPÓŁPRACY
Z RODZICAMI

I. OBSZAR PRACY Z DZIEĆMI

Standardy jakości pracy z dziećmi dotyczą codziennych doświadczeń dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych i instytucjach dziennego opiekuna.

Kluczowe dla tych doświadczeń są tworzone przez personel warunki sprawowania opieki, dotyczące zarówno organizacji życia instytucji, jak i panującej w niej atmosfery.

Zadaniem personelu jest tworzenie dzieciom możliwości do bezpiecznego angażowania się w interesujące je działania (zabawy), które pozwalają na odkrywanie świata, kreatywność i nadawanie znaczeń, zarówno samodzielnie, z innymi dziećmi, jak i z udziałem wspierających dorosłych.

Każde dziecko powinno mieć przy tym zapewnioną możliwość wyboru stopnia swojego zaangażowania.

Personel pracuje z dziećmi na podstawie opracowanego planu opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnego, który obejmuje zarówno zagadnienia metodyczne, jak i aktywności wspierające zintegrowany rozwój dzieci.

Zalecenie Rady Europy z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (2019/C 189/02) pkt 4

... opracowywanie programów nauczania we wczesnej edukacji, tak aby uwzględniały one zainteresowania dzieci, zwiększały ich dobrostan i odpowiadały indywidualnym potrzebom i potencjałowi każdego dziecka, w tym potrzebom i potencjałowi dzieci o specjalnych potrzebach lub dzieci znajdujących się w trudnej lub niekorzystnej sytuacji. Podejścia wspierające całościowe uczenie się i rozwój dzieci mogą obejmować:

- a/zapewnianie równowagi w zakresie dbania o rozwój społeczno-emocjonalny i poznawczy, przy jednoczesnym uznawaniu znaczenia zabawy, kontaktu z naturą, roli muzyki, sztuki i aktywności fizycznej;*
- b/promowanie uczestnictwa, poczucia inicjatywy, autonomii, umiejętności rozwiązywania problemów i kreatywności oraz pogłębianie predyspozycji do uczenia się argumentowania, analizowania i współpracy;*
- c/rozwijanie empatii, współczucia, wzajemnego szacunku i świadomości w odniesieniu do równości i różnorodności*
- d/oferowanie możliwości wczesnego kontaktu z językiem i uczenia się języka przez zabawę;*
- e/rozważenie wprowadzenia, jeśli istnieje taka możliwość, odpowiednio dostosowanych wielojęzycznych programów we wczesnej edukacji uwzględniających także specjalne potrzeby dzieci dwu- lub wielojęzycznych.*

Standardy pracy z dziećmi

1. Respektowanie praw dzieci w codziennej pracy instytucji

Personel respektuje prawa dzieci podczas wszystkich czynności z ich udziałem. Personel szanuje intymność i potrzeby dzieci, zapewniając im bezpieczeństwo i poczucie autonomii. Dzieci są włączane w procesy decyzyjne w sprawach, które ich dotyczą. Personel respektuje prawo dziecka do indywidualnego tempa rozwoju.

2. Budowanie przez personel bezpiecznych, opartych na szacunku relacji z dziećmi

Fundamentem opiekuńczych, wychowawczych i edukacyjnych działań personelu są relacje z dziećmi dające im poczucie bezpieczeństwa. Jakość tych relacji warunkuje kształtowanie się u dzieci wzorców poznawczo-emocjonalnych i stanowi podstawę dla ich kompetencji osobistych w dalszym życiu. Budowanie więzi z dziećmi otwiera im drogę do niezależności i daje poczucie bezpieczeństwa, jest punktem wyjścia do zdolności regulacji emocji u dzieci. Rolą personelu jest bycie wrażliwym na trudne momenty dzieci i wspieranie ich przez dokonywanie zmian w otoczeniu, dostosowywanie stylu interakcji do sytuacji.

3. Wspieranie u dzieci poczucia przynależności i uważności na inne osoby

Personel jest uczestnikiem i moderatorem zachowań społecznych dzieci. Tworzy warunki do nawiązywania interakcji przez modelowanie zachowań społecznych i organizację aktywności wspierających kształtowanie przynależności do grupy. Odpowiada na sygnały zainteresowania dziecka innymi dziećmi, budując jego uważność na sytuacje społeczne. Personel proponuje dzieciom wspólne działania zgodnie z ich aktualnymi dyspozycjami, zainteresowaniami, potrzebami i ochotą.

4. Zapewnienie dzieciom warunków do poznawania i doświadczania otaczającego świata

Personel tworzy warunki, w których dzieci mogą zaspakajać swoją ciekawość i w pełni angażować się w poznawanie otaczającego je świata. Pomaga dzieciom zrozumieć ich

własne doświadczenia oraz zjawiska przyrodnicze, które je otaczają. Personel aranżuje lub wykorzystuje naturalne sytuacje dla wzbogacania doświadczeń poznawczych dzieci. Personel umożliwia dzieciom korzystanie z różnorodnych materiałów i narzędzi.

5. Tworzenie dzieciom środowiska sprzyjającego mówieniu, słuchaniu i porozumiewaniu się

Personel wykorzystuje różne sytuacje do nawiązywania werbalnych interakcji z dziećmi. Angażuje dzieci w rozmowy oparte zarówno na wspólnych, jak i indywidualnych doświadczeniach dzieci. Umożliwia dzieciom poznawanie różnorodnych tekstów i kodów kulturowych. W rozmowach z dziećmi wykorzystuje werbalne i niewerbalne komunikaty. Wspiera dzieci w komunikowaniu się między sobą.

6. Kształtowanie otoczenia umożliwiającego rozwój sprawności fizycznej dzieci oraz angażowania zmysłów

Zabawy ruchowe wpisane są w stały harmonogram dnia instytucji. Personel stwarza dzieciom warunki do podejmowania nowych wyzwań związanych z przemieszczaniem się i uczeniem nowych umiejętności motorycznych zarówno w budynku, jak i na zewnątrz. Środowisko przyrodnicze jest głównym kontekstem dla kształtowania sprawności ruchowej i zmysłów dzieci. Personel zapewnia dzieciom stały dostęp do materiałów wspomagających kształtowanie świadomości sensorycznej.

7. Zapewnienie dzieciom warunków do twórczej ekspresji i kontaktu z różnymi wytworami kultury

Personel zapewnia dzieciom możliwość wyrażania siebie w różnorodny sposób, tworzenia zarówno indywidualnie, jak i grupowo. Dzieci mają miejsce na tworzenie wewnątrz budynku, jak i na zewnątrz, w naturalnym środowisku. Personel dba o to, aby dzieci mogły obcować z różnymi wytworami kultury. Personel nastawiony jest na proces tworzenia, a nie na jego efekt.

II. OBSZAR PRACY PERSONELU

Standardy jakości pracy personelu dotyczą warunków organizacyjnych pracy instytucji.

Dbłość o profesjonalizację usług opiekuńczych i edukacyjnych, a także o rozwój pracowników, przejrzystość i użyteczność procedur oraz odpowiednia aranżacja przestrzeni są podstawą tworzenia wysokiej jakości instytucji dla najmłodszych dzieci.

Doskonalenie świadczonych usług odbywa się dzięki rekomendacjom wynikającym z systematycznej ewaluacji.

Zalecenie Rady Europy z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (2019/C 189/02) pkt 18

Aby pracownicy placówek wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi mogli wypełniać swoje obowiązki zawodowe związane ze wspieraniem dzieci i ich rodzin, muszą posiadać rozległą wiedzę, umiejętności i kompetencje, a także dobrze rozumieć przebieg rozwoju dziecka i posiadać wiedzę z zakresu pedagogiki wczesnodziecięcej. Profesjonalizacja personelu jest kluczowa, ponieważ wyższy poziom przygotowania idzie w parze z wyższą jakością usług, lepszą interakcją między personelem a dziećmi, a tym samym z lepszymi osiągnięciami rozwojowymi dzieci.

Zalecenie Rady Europy z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (2019/C 189/02) pkt 3

Wspieranie profesjonalizacji personelu poprzez: (...)

b/poprawę kształcenia i doskonalenia zawodowego w celu pełnego uwzględnienia dobrostanu dzieci, ich potrzeb w zakresie uczenia się i rozwoju, istotnych zmian społecznych, równości płci i pełnego zrozumienia praw dziecka;

c/zapewnienie personelowi czasu na prowadzenie działań związanych z ich zawodem, takich jak refleksja, planowanie, kontakty z rodzicami oraz współpraca z innymi specjalistami i współpracownikami;

d/dążenie do zapewnienia personelowi kompetencji pozwalających reagować na indywidualne potrzeby dzieci z różnych środowisk i dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, poprzez przygotowanie personelu do radzenia sobie z różnorodnymi grupami.

Standardy pracy personelu

- 1. Określenie zasad, procedur i programów służących zapewnieniu dzieciom w wieku do lat 3 wysokiej jakości opieki dostosowanej do ich potrzeb rozwojowych**
- 2. Organizacja pracy umożliwiająca podnoszenie kwalifikacji personelu w oparciu o współpracę, obserwację i refleksję nad codzienną praktyką**

Instytucja ma określone i spisane zasady funkcjonowania, które są punktem odniesienia do codziennej pracy. Zasady te są znane i zrozumiałe dla personelu i rodziców.

Wszystkie osoby pracujące w instytucji, pomimo różnic indywidualnych oraz osobistego światopoglądu, powinny działać we wspólnym systemie wartości dotyczącym opieki nad dziećmi i spraw z tym związanych. Jasne wytyczne, którymi kieruje się instytucja, umożliwiają rodzicom wybór miejsca, gdzie zarówno dzieci, jak i dorośli będą czuli się dobrze. Kultura pracy instytucji opiera się na wzajemnym szacunku, przejrzystym systemie komunikacji i docenieniu roli każdej pracującej w niej osoby. Za atmosferę w instytucji odpowiedzialna jest każda pracująca w niej osoba.

Personel ma dostęp w ramach swojego czasu pracy do różnych form doskonalenia zawodowego. Zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne formy wsparcia pracowników są uwzględnione w planie rozwoju instytucji.

- 3. Dbłość personelu o bezpieczeństwo i zdrowie dzieci**

Instytucja ma spisane procedury, zawierające zarówno sposoby reagowania w sytuacjach zagrożenia, jak i działania zapobiegające. Procedury powinny być znane wszystkim pracownikom i rodzicom, co powinno być pisemnie potwierdzone. Procedury te powinny uwzględniać aktualne przepisy regulujące kwestie bezpieczeństwa.

- 4. Aranżowanie przestrzeni w sposób estetyczny i spójny z planem opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym**

Aranżacja przestrzeni jest spójna z koncepcją pracy pedagogicznej przyjętą przez instytucję. Przestrzeń stanowi estetyczne oraz przyjemne miejsce dla dzieci i dorosłych, które cechuje prostota i oszczędność wykorzystywanych bodźców wizualnych. Rozwiązania organizacyjno-techniczne zapewniają dzieciom bezpieczeństwo, jednocześnie dostarczając im wyzwań rozwojowych.

- 5. Adaptacja dzieci odbywająca się w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb dzieci**

W instytucji jest plan adaptacji, który jest modyfikowany do potrzeb każdego dziecka. Rodzice są zaangażowani w ustalanie planu adaptacji swojego dziecka. Plany zakładają uważność na przyzwyczajenia i potrzeby dzieci oraz uwzględniają obecność rodziców.

II. OBSZAR WSPÓŁPRACY Z RODZICAMI

Standardy dotyczące współpracy personelu z rodzicami mają na względzie rozumienie decydującej roli rodziców i rodziny w życiu dziecka.

Personel tworzy warunki umożliwiające rodzicom włączanie się w życie instytucji oraz daje im możliwości podnoszenia kompetencji rodzicielskich.

Współpraca personelu i rodziców powinna być oparta na wzajemnym szacunku i otwartości w dzieleniu się informacjami ważnymi dla kształtowania spójnego środowiska rozwoju każdego dziecka.

Zalecenie Rady Europy z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (2019/C 189/02) pkt 13

Rodzina jest pierwszym i najważniejszym miejscem, w którym dzieci mogą rosnąć i rozwijać się, a rodzice i opiekunowie są odpowiedzialni za dobrostan, zdrowie i rozwój każdego dziecka.

Usługi wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem stanowią idealną szansę do stworzenia zintegrowanego podejścia, ponieważ prowadzą do pierwszego osobistego kontaktu z rodzicami.

Rodzicom, którzy doświadczają problemów, można zaoferować indywidualne usługi poradnictwa w trakcie wizyt domowych.

Aby ich zaangażowanie było rzeczywiste, usługi wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem powinny być opracowywane w partnerstwie z rodzinami oraz powinny się opierać na zaufaniu i wzajemnym szacunku.

Standardy współpracy z rodzicami

1. *Określenie zasad i procedur służących zapewnieniu dzieciom w wieku do lat 3 wysokiej jakości opieki dostosowanej do ich potrzeb rozwojowych*

2. *Współpraca personelu i rodziców oparta na wzajemnym szacunku i otwartości w celu kształtowania spójnego środowiska rozwoju dzieci*

Personel jest otwarty na obecność rodziców w instytucji i posiada wypracowane zasady dotyczące tej współpracy. Personel dba o utrzymywanie stałego, życzliwego i opartego na wzajemnym szacunku kontaktu z rodzicami oraz inicjuje sytuacje budujące dobrą atmosferę.

Wymiana informacji między rodzicami a kadrą jest podstawą uwspólniania działań opiekuńczych, wychowawczych i edukacyjnych, co służy osiągnięciu wspólnego celu, jakim jest wszechstronny rozwój dziecka. Personel kształtuje kanały

przepływu informacji w sposób uwzględniający potrzeby i satysfakcjonujący dla obu stron.

3. *Tworzenie warunków umożliwiających rodzicom włączanie się w życie instytucji*

Zasady współpracy określają obszary współdecydowania: jest jasne, w jakich kwestiach rodzice mogą konsultować decyzje podejmowane przez personel, a o czym decydują wspólnie z personelem. Personel tworzy warunki do nawiązywania relacji rodziców między sobą.

4. *Tworzenie możliwości podnoszenia umiejętności rodzicielskich*

Instytucja tworzy warunki, w których rodzice mają możliwość rozwijania swoich umiejętności wychowawczych, a także mogą poddawać refleksji własną praktykę rodzicielską.

Personel upowszechnia wśród rodziców informacje na temat opieki, edukacji i różnych aspektów rozwoju dziecka.

Monitorowanie i ewaluacja

Narzędzia do monitoringu i ewaluacji standardów

Warunki niezbędne
do zarejestrowania instytucji
dla dzieci do lat 3

Wskaźniki obowiązkowe
w zakresie realizacji
standardów

Wskaźniki **dotatkowe**
wspierające realizację
standardów na wysokim
poziomie

Zalecenie Rady Europy z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (2019/C 189/02) pkt 13
(...) przejrzystość i spójność monitorowania i oceny usług wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem na odpowiednich poziomach, dążąc do wypracowania i wdrożenia odpowiedniej polityki. Skuteczne podejścia mogłyby obejmować:

- a/wykorzystywanie narzędzi do samooceny, kwestionariuszy i wytycznych dotyczących obserwacji jako elementu zarządzania jakością na poziomie systemu i usług;*
- b/wykorzystywanie odpowiednich i dostosowanych do wieku metod służących wspieraniu uczestnictwa dzieci i wysłuchiowaniu ich opinii, obaw i pomysłów oraz uwzględnianiu ich punktu widzenia w procesie oceniania;*
- c/wdrożenie istniejących narzędzi w celu poprawy włączającego charakteru usług wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, takich jak narzędzie autorefleksji w środowisku włączającej wczesnej edukacji opracowane przez Europejską Agencję ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej.*

Dziękujemy za uwagę

Monika Rościszewska-Woźniak

dr Olga Wysłowska

www.frd.org.pl

e-mail: frd@frd.org.pl

